

NA ZIELONEJ UKRAINIE

W połowie czerwca 2006 roku Marek Boguszewski, pracownik Biura Zarządu Głównego PTTK zawiadomił nas, że na stronach internetowych Ministerstwa Spraw Zagranicznych znajduje się opis programu z zakresu polskiej pomocy zagranicznej i międzynarodowej współpracy rozwojowej umożliwiającego działania które już uprzednio podjął Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK w Krakowie. Zadania przedstawione do realizacji projektu powinny być skierowane na:

upowszechnienie turystyki górskiej i krajoznawstwa jako efekt partnerskiej współpracy sektora pozarządowego i administracji Ukrainy,

wsparcie organizacji pozarządowych w aktywnym kreowaniu możliwości uprawiania turystyki i krajoznawstwa,

wzmocnienie zdolności administracji Ukrainy na poziomie obwodu i rejonu w zakresie zagospodarowania turystycznego i promocji turystyki obszarów górskich.

Wniosek i dofinansowanie należało złożyć do 20 lipca 2006 roku. Czasu było więc niewiele. Tak się składa, że już w poprzednim okresie czasu COTG rozpoczął starania, które w efekcie miały spowodować powstanie baz namiotowych na Ukrainie, umożliwiających tanią wędrówkę po najbardziej atrakcyjnych regionach Karpat Wschodnich. Niestety, nie z winy ze strony PTTK (które nawet przewidziało w roku 2005 kwotę 5000 \$ na ten projekt), nie doszło to do skutku. Nie mniej, w wyniku szeregu nawiązanych kontaktów mogliśmy w profesjonalny sposób przygotować się do złożenia i realizacji aplikacji. Po krótkiej wymianie korespondencji uzyskaliśmy wsparcie ze strony ukraińskiej postaci listów intencyjnych ze strony:

- Państwowej Administracji Obwodu Iwano-Frankowskiego - Wydział Turystyki i Kultury
- Iwano-Frankowska Regionalna Fundacja "Karpackie Ścieżki" z siedzibą w Kałuszu
- Klub Turystów Kolarzy przyjaciół przyrody "Ruch" z siedzibą we Lwowie.

Zadanie partnerów polegało na: aktywnym poparciu dla realizacji projektu poprzez dobór uczestników przewidywanych szkoleń i prac znakarskich, pilotowaniu i ułatwianie przeprowadzenia poszczególnych etapów projektu. Ważnym był aktywny udział przedstawicieli administracji rządowej i regionalnej w projekcie, w wyniku czego stali się rzecznikami idei krzewienia rozwoju turystyki oraz rozwoju współpracy z organizacjami społecznymi na rzecz turystyki w strukturach administracyjnych i wśród lokalnych społeczności. Zadania te im odpowiadały, a nawet zostały przyjęte z entuzjazmem, toteż aktywnie uczestniczyli w realizacji projektu. Główne postawione zadania przed uczestnikami projektu ze strony ukraińskiej to: nauka zasad promocji turystyki górskiej poprzez ukazanie korzyści płynących z tworzenia jednolitej sieci szlaków górskich pieszych i rowerowych oraz ich promocji poprzez wydanie mapy i przewodnika, rozpoczęcie współpracy z administracją lokalną, nauka zasad i metod znakowania szlaków turystycznych i ich utrzymania, samodzielna kontynuacja przekazanych doświadczeń po zakończeniu projektu, wyłonienie zaangażowanych w w/w idee osób do udziału w projekcie. Ważne też było, że w wyniku rozpoczęcia działań związanych z projektem rozpoczęto na Ukrainie dyskusję na temat stworzenia własnych procedur znakowania szlaków turystycznych. Wniosek uzyskał akceptację Ministerstwa Spraw Zagranicznych i mogliśmy rozpocząć prace.

Realizacja projektu rozpoczęła się od wizyty organizacyjnej zrealizowanej w dniach 4- 8 września 2006, w czasie której przedstawiciele COTG spotkali na Ukrainie się z przedstawicielami instytucji współpracujących ze strony ukraińskiej. W czasie tej wizyty omówiono cały zakres czekających zadań oraz określono koordynatora zadań ze strony ukraińskich stowarzyszeń. Następnie w dniach 20 – 23 września 2006 odbyła się wizyta studyjna przedstawicieli administracji obwodowej oraz organizacji społecznych w Polsce, w czasie której wybranych przedstawicieli stowarzyszeń ukraińskich i przedstawicieli władz terenowych zainteresowanych rozwojem znakowania na swoich obszarach zapoznano z działalnością Polskiego Towar-

zystwa Turystyczno – Krajoznawczego w zakresie tworzenia sieci szlaków turystycznych, obiektów umożliwiających realizację wędrówek górskich. W ramach tej wizyty 10 osób pod opieką polskiego przewodnika beskidzkiego posiadającego znajomość języka ukraińskiego przebyło trasę z Krakowa przez Zakopane do Krynicy, (w tym zwiedzanie Szlaku Architektury Drewnianej), przejeżdżając przez Beskid Niski do Ustrzyk Górnych i nocując w schroniskach górskich różnego standardu oraz wędrując szlakami górskimi. Trasę rozpoczęto w Krakowie, gdzie zaproszeni do Centralnego Ośrodka Turystyki Górskiej PTTK uczestnicy wizyty zapoznali się z działalnością PTTK, jego strukturą organizacyjną i zakresem działania, z systemem oznaczeń tras turystycznych, rolą przewodników turystycznych oraz zasadami współpracy z samorządami. W trakcie szkolenia podczas trasy objazdowej pokazano również zasady organizacji ruchu turystycznego poprzez pokaz efektów opracowania trasy o danym stopniu trudności i jej oznakowania. Przed wyjściem na dzienne trasy przemarszu każdorazowo zapoznawano uczestników z mapą, zasadami odczytu przebiegu trasy na mapie oraz sprawdzenie zgodności naniesionego szlaku turystycznego z przebiegiem w terenie. W trakcie pobytu na Jaworzynie Krynickiej uczestnicy wyprawy zwiedzili Ośrodek Kultury Turystyki Górskiej PTTK na Jaworzynie Krynickiej. Z działalnością którego oraz historią turystyki w Beskidzie Sądeckim zapoznała uczestników kustosz dr Danuta Reško. Program w każdym miejscu pobytu obejmował również zasady przekazywania wiedzy o panoramach górskich, o historii terenu, o wiedzy na temat obiektów, GOPR-u, zasadami bezpieczeństwa w górach a przede wszystkim z techniką znakowania, materiałami, sposobem stawiania tablic i inną informacją o szlaku turystycznym. W dniach 24- 26 września 2006 w Ustrzykach Górnych odbyło się szkolenie dla przedstawicieli administracji i organizacji społecznych i mieszkańców obszarów górskich Ukrainy Zachodniej poświęcone zasadom funkcjonowania stowarzyszeń, ich współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego w Polsce, a przede wszystkim sprawom projektowania i realizacji szlaków turystycznych pieszych i rowerowych. Znakomici prelegenci w postaci Andrzeja Gordona, Krzysztofa Plamowskiego przygotowali ponad 30 uczestników wykładów do zrealizowanych przez Franciszka Adamczyka warsztatów w terenie. Uczestnicy kursu zostali zapoznani z metodyką prowadzenia prac znakarskich, technologią i materiałami stosowanymi do ich realizacji. Kurs zakończono pracami w terenie. Po zakończeniu szkolenia grupa instruktorów z PTTK wykonała pierwsze szlaki na Ukrainie, ucząc uczestników prac na bieżąco zasad sztuk znakarskiej. W czasie tych prac wykonano następujące szlaki turystyczne:

1. Szlaki piesze:

Osmołoda – Grofa

Osmołoda – Mołoda

Osmołoda – Gorgan

Osmołoda – jez. Rosochan – Arszycza

Werchowyna – uroczyszcze Dowbuszewi Komory – Synyci – Kryworiwnia

Pasiczna – Buchtiwwecki wodospad – Dil – Postojata

2. Szlaki rowerowe:

Mykułyczun - Bukowynka - przełęcz Ryżi - Worochta

Jednocześnie, równoległe do szkoleń prowadzono prace nad edycją mapy po Gorganach Centralnych. Mapa w trzech wersjach językowych: polskiej, ukraińskiej i angielskiej (trzy oddzielne mapy), – w skali 1 : 50 000 pierwsza w tej skali wyprodukowana przez polską oficynę kartograficzną, wydrukowana na arkuszu wydawniczym formatu B1. Mapa posiada interesującą zawartość w postaci ukazania: sieci dróg głównych, lokalnych, linii kolejowych, sieci wodnej, obszarów leśnych, obszarów zabudowanych (miasta, wsie, urzędy etc.) i przemysłowych, nazw gór i pasm górskich, przedstawia ukształtowanie terenu za pomocą poziomic co 20 m, przedstawia system ochrony przyrody w postaci parków krajobrazowych, narodowych i rezerwatów przyrody wraz z nazwami i o ile skala mapy na to pozwala z zaznaczeniem granic

ww. obszarów oraz obiektów zabytkowych, budownictwa sakralnego, muzeów etc, a także obiektów małej architektury takich jak: kapliczki przydrożne, duże krzyże, mogiły i pomniki. Prócz tego mapa przedstawia obiekty bazy noclegowej, wybrane obiekty gastronomiczne, wybrane obiekty przyrodnicze, aktualny przebiegu szlaków turystycznych pieszych i szlaków rowerowych. Mapa również zawiera legendę z opisem w języku polskim, angielskim i ukraińskim. Rewers arkusza zawiera treść opisową ze sporym zasobem wiedzy o regionie, informacje turystyczne wraz z fotografiami przedstawiającymi teren objęty swoim obszarem. Mapa zawiera siatkę GPS.

W ramach projektu wydano również książkę Góry Huculczyzny. Wydanie jej w tak krótkim czasie graniczyło z niemożliwością, stąd zrozumiałe i z pokorą przez redakcję i autorów przyjęte uwagi mają swoje głębokie uzasadnienie. Nikt lepiej nie powie nam o książce niż Andrzej Gordon w swojej recenzji:

„Góry Huculczyzny – wśród miłośników górskich wędrówek wywołują wielorakie skojarzenia. Przywołują u części osób odwołanie się do fascynujących obrazów, literatury i publikacji naukowych u innych wspomnienie traperskich wędrówek, które pamięta się przez całe życie. Po książkę wydaną przy Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK w Krakowie sięgną jedni i drudzy. I jedni i drudzy będą jednocześnie zadowoleni, ale towarzyszyć będzie temu swoiste poczucie niedosytu.

We wstępie redaktor książki zawierającej prace różnych autorów zapisał:

„nie jest to więc przewodnik w dosłownym tego słowa rozumieniu, ponieważ część poświęcona opisom tras wycieczkowych zajmuje w nim raczej niewiele miejsca. My zabieramy czytelnika na wędrówkę w realną przestrzeń Gór Huculczyzny, ale także w mniej wymierne obszary, w pełną zagadek historię i mieniące się wszystkimi barwami tęczy dziedzictwo kulturowe. Jest to więc przewodnik nie tylko w przestrzeni, ale i w czasie, a także – chciałoby się rzec – w piątym wymiarze, do poruszania się po którym, potrzebna jest wiedza i wyobraźnia. Tę pierwszą, w jakiejś części, zawarliśmy w naszej książce, tę drugą, Drogi Czytelniku, będziesz musiał zapewnić sobie we własnym zakresie, mamy jednak nadzieję, że nie będziesz miał z tym większych problemów.”

Taka zapowiedź wymaga skomentowania, jest bowiem ten przewodnik wielowarstwowym zaproszeniem w Huculczyznę, po części turystycznym, po części naukowym, po części krajoznawczym. Wszystkie te części łączą dwie rzeczy nieskrywany sentyment do tych cudownych gór z pięknymi widokami, z urzekającą kulturą, ale i rzecz poważniejsza. Otóż książka, co warto podkreślić, jako jeden z jej głównych walorów traktuje Huculczyznę podmiotowo, a nie jako suchy przedmiot analiz naukowych czy penetracji badawczych lub turystycznych. Dla celu wydania tej książki dofinansowanej przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP jest to sprawą kluczową.

Wydawcy udało się skupić dobre grono kompetentnych autorów, świetnych znawców przedmiotu. Zróżnicowanie doświadczeń i dorobku naukowego autorów spowodowało, że powstała książka, w której naukowe ujęcia Wojciecha Krukara („O górach Huculczyzny”) i Jurija Nesteruka o przyrodzie uzupełnione kompetentnymi esejami Urszuli Janickiej-Krzywdy („Połoniny pełne czarów”, „Tropami karpaccich opryszków”, „Stój Huculski”), Andrzeja Wielochy („O Huculczyźnie”), Mateusza Trolla i Izabeli Sitko („Pasterstwo”) oraz Justyny Cząstki („Muzyka Huculczyzn”). Z kolei opracowanie Włodzimierza Witkowskiego („Architektura Huculczyzny”) i Jerzego Kapłona („Dzieje turystyki i zagospodarowania turystycznego”) to wartościowe monografie.

Moje wątpliwości budzi natomiast przyjęta struktura książki, w której niejako w jej środku znajdują się opisy tras i wędrówek autorstwa Grygorija Melnyka i Wojciecha Krukara, rozdzielone esejami od jednorodnych i komplementarnych do nich takich części jak „Słownik wybranych miejscowości” i „Informacje praktyczne”.

W następnych edycjach, do których z pewnością, z uwagi na wartość książki niewątpliwie dojdzie, należy w tym względzie dokonać zmian korygujących konstrukcję książki.

Sądzę także, że część autorów będzie chciała uzupełnić swój materiał. Pragnę zwrócić uwagę, że szczególnie wybrane zagadnienia z historii Huculszczyzny mogą powodować i zastrzeżenia i propozycje uzupełnień ze strony ukraińskiej. Wynikają one mogą ze skróconego ujęcia, oraz co zrozumiałe, z polskiego autorstwa. Dużo wyjaśniają rozdziały znajdujące się po wyborze tras turystycznych, ale rozdzielenie nie ułatwia lektury.

Dobrze się stało, że Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK zadbał o właściwą szatę edytorską książki. Ciekawe zdjęcia, panorama oraz pouczające ryciny dobrze uzupełniają tę mądrą i serdeczną książkę”.

Książka i mapa zostały oficjalnie zaprezentowane 12 kwietnia 2007 roku podczas gali promocyjnej w Centralnym Ośrodku Turystyki Górskiej w Krakowie w obecności wszystkich autorów krajowych i zagranicznych oraz 150 osobowego grona entuzjastów huculszczyzny, dla których przygrywała skoczne melodie orkiestra Romana Kумыka z Żabiego. Niespodzianką było podanie banusza – tradycyjnej potrawy tego regionu.

W celu promocji projektu została utworzona specjalna strona internetowa, na której można uzyskać dodatkowe informacje oraz obejrzeć galerię fotograficzną

<http://www.ukraina.gory.info>

Wszystkim zaangażowanym w projekt praca przyniosła wiele satysfakcji, a nawiązane przyjaźnie z Koleżankami i Kolegami ze strony ukraińskiej na zawsze pozostaną dla nas drogą. Przecież łączą nas Karpaty.

Jerzy Kapłon